

4 дәріс. Кедендік тексеру кезіндегі Е аудиттің түсінігі.

Аудит мынадай өзара байланысты кезеңдерден тұрады:

1) тәуекелдерді басқару жүйесінің негізінде мемлекеттік аудитті ұйымдастыруды көздейтін мемлекеттік аудит объектілерінің тиісті жылға арналған тізбесін қалыптастыру;

2) жекелеген мемлекеттік аудитті жоспарлау және оны жүргізу;

3) ішкі мемлекеттік аудит нәтижелері бойынша шешімдер қабылдау және құжаттар жасау.

2. Қағидаларда мынадай негізгі ұғымдар пайдаланылады:

1) аудиторлық дәлелдемелер – мемлекеттік аудиторлардың жұмыстағы бұзушылықтардың және (немесе) кемшіліктердің бар немесе жоқ екенін анықтауына негіз болатын, заңдылығы, анықтығы және қолжетімділігі ескерілген нақты деректер, сондай-ақ аудиторлық есепте жазылған фактілерді растайтын өзге материалдар;

2) аудиторлық рәсімдер – аудит бағдарламасына сәйкес аудиторлық іс-шара барысында жүзеге асырылатын, аудиторлық іс-шара мақсаттарына қол жеткізу үшін қажет іс-қимылдар;

3) аудиторлық іс-шара – ішкі мемлекеттік аудит қорытындылары бойынша есептер мен қорытындыларды дайындауға, жүргізуге, ресімдеуге бағытталған іс-қимылдар кешені;

4) аудиторлық іс-шараны жүргізуге жауапты тұлға – уәкілетті органның және оның аумақтық бөлімшелерінің ішкі мемлекеттік аудитті ұйымдастыруды және жүргізуді бақылау жөніндегі міндеттер жүктелген лауазымды адамы;

5) қаржылық есептілік – мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау объектілерінің (бұдан әрі – мемлекеттік аудит объектілері) қаржылық жағдайы, қызметінің қаржылық нәтижелері мен қаржылық жағдайының өзгерістері туралы ақпарат, егер Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде өзгеше көзделмесе, оның нысандары мен көлемдерін бюджетті атқару жөніндегі орталық уәкілетті орган айқындайды;

6) мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау материалдары – мемлекеттік аудит жүргізу үшін қажет құжаттар, сондай-ақ олардың нәтижелері бойынша жасалған құжаттар және қоса берілетін аудиторлық дәлелдемелер;

7) мемлекеттік аудит тобы – аудиторлық іс-шараға екі және одан көп қатысушылар (мемлекеттік аудитор (-лар), мемлекеттік аудитор ассистент (-тер)і, қажет болған кезде тиісті бейін бойынша тартылған сарапшылар);

8) мемлекеттік аудит тобының жетекшісі – ішкі мемлекеттік аудит органының басшысы айқындайтын мемлекеттік аудит тобын басқаратын мемлекеттік аудитор;

9) нұсқама – Қазақстан Республикасының заңнамасын анықталған бұзушылықтарды және (немесе) оларға ықпал ететін себептерін, жағдайларды жою, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңдарымен осы бұзушылықтарға

жол берген адамдарға көзделген жауапкершілік шараларын қабылдау үшін мемлекеттік аудит объектілеріне жіберілетін орындауға міндетті уәкілетті органның және оның аумақтық бөлімшелерінің актісі;

10) ішкі мемлекеттік аудит ауқымы – мәселелер тізбесі, ішкі мемлекеттік аудит жүргізу кезеңі мен мерзімі;

11) ішкі мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдары (бұдан әрі – ішкі мемлекеттік аудит органдары) – ішкі мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау жөніндегі уәкілетті орган (бұдан әрі – уәкілетті орган) және оның аумақтық бөлімшелері, орталық мемлекеттік органдардың ішкі аудит қызметтері, орталық мемлекеттік органдар ведомстволарының (құрылған болса) ішкі аудит қызметтері, штат саны шеңберінде бірінші басшының қалауы бойынша құрылатын Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрлігінің ведомстволық бағынысты аумақтық органдарының ішкі аудит қызметтері және Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ішкі аудит қызметін қоспағанда, облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың жергілікті атқарушы органдарының ішкі аудит қызметтері (бұдан әрі – ішкі аудит қызметтері);

12) ішкі мемлекеттік аудит жүргізу бағдарламасы (аудит бағдарламасы) – ішкі мемлекеттік аудитке жататын мәселелер тізбесін қамтитын әрбір мемлекеттік аудит объектісі бойынша (үстеме тексеруді қоспағанда) жеке жасалатын егжей-тегжейлі әзірленген құжат;

13) ішкі мемлекеттік аудит жүргізу жоспары (бұдан әрі – аудит жоспары) – аудиторлық іс-шараны жүргізу мерзімін, қажетті ресурстарды, ішкі мемлекеттік аудит объектілері мен баратын бағыттарын қоса алғанда, аудитті жоспарлау процесінде туындайтын басым бағыттарды және мәселелерді қамтитын мемлекеттік аудит объектісін алдын ала зерделеу деректерінің негізінде әзірленген құжат.

3. Осы Қағидаларда пайдаланылатын басқа ұғымдар Қазақстан Республикасының Бюджет кодексінде, Заңда және Қазақстан Республикасының өзге заңнамасында айқындалатын мәндерде қолданылады.

4. Қазақстан Республикасының арнайы мемлекеттік органдарында мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау Заңың 2 бабының 3 тармағында көзделген тәртіпте жүзеге асырылады.

5. Аудиторлық іс-шараларды жүргізу кезінде мемлекеттік аудиторлар, мемлекеттік аудитор ассистенттері, сондай-ақ тартылатын сарапшылар, мемлекеттік органдардың мамандары, аудиторлық ұйымдар (бұдан әрі – сарапшылар) Заңмен белгіленген құзыретке сүйене, осы Қағидаларға және Заңның 8-бабына сәйкес мемлекеттік аудиттің және қаржылық бақылаудың рәсімдік стандарттарды (бұдан әрі - стандарттар) басшылыққа алады.

6. Ішкі мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау мемлекеттік басқару жүйесінің ажырамас бөлігі болып табылады және бюджет қаражатын,

мемлекет және квазимемлекеттік сектор активтерін пайдаланғаны үшін айқындылықты, тиімділікті, жауапкершілікті арттыруға бағытталған.

7. Ішкі мемлекеттік аудит, Заңның 18 бабына сәйкес қалыптастырылған ішкі аудит қызметтерінің тиісті жылға арналған мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау объектілерінің (бұдан әрі – мемлекеттік аудит объект) тізбесі (бұдан әрі – мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесі) негізінде жүргізіледі.

Уәкілетті орган және оның аумақтық бөлімшелері жоспардан тыс аудитті Заңның 18-бабының 5-рамағына сәйкес жүргізеді.

Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2015 жылғы 30 қарашадағы № 598 бұйрығымен бекітілген Камералдық бақылау жүргізу қағидаларына (Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2015 жылы 29 желтоқсанда № 12599 болып тіркелді) сәйкес жіберілген камералдық бақылау нәтижелері бойынша анықталған бұзушылықтарды жою туралы хабарламаны мемлекеттік аудит объектісімен орындағаннан кейін тапсырыс берушінің, мемлекеттік сатып алуды ұйымдастырушының, мемлекеттік сатып алуды бірыңғай ұйымдастырушының, комиссиялардың, сарапшының, мемлекеттік сатып алу саласындағы бірыңғай оператордың әрекеттеріне (әрекетсіздігіне), шешімдеріне шағымдары бойынша уәкілетті органмен және оның аумақтық бөлімшелерімен жоспардан тыс аудит жүргізіледі.

8. Мемлекеттік аудит тобының құрамы аудиторлық іс-шараны жүргізуге қатысатын мемлекеттік аудит тобының жетекшісін, мемлекеттік аудиторларды, Уәкілетті орган және оның аумақтық бөлімшелерінің мемлекеттік аудиторларының ассистенттерін, сондай-ақ қажет болған кезде сарапшыны (сарапшыларды) қамтиды.

9. Уәкілетті орган және оның аумақтық бөлімшелері мемлекеттік аудиттің мынадай түрлерін жүзеге асырады:

1) қаржылық есептілік аудиті – мемлекеттік аудит объектісі қаржылық есептілігінің, бухгалтерлік есебінің және қаржылық жай-күйінің анықтығын, негізділігін бағалау;

2) сәйкестік аудиті – мемлекеттік аудит объектісінің Қазақстан Республикасы заңнамасының нормаларын, сондай-ақ оларды іске асыру үшін қабылданған квазимемлекеттік сектор субъектілерінің актілерін сақтауын бағалау, тексеру.

10. Ішкі мемлекеттік аудит шеңберіндегі тескерістер уәкілетті органмен және оның аумақтық бөлімшелерімен Заңның 17-бабының 4-тармағына сәйкес жүргізіледі.

11. Уәкілетті орган және оның аумақтық бөлімшелері мемлекеттік аудит нәтижелері бойынша анықталған бұзушылықтар мен кемшіліктерді талдауды, қорытындылауды және жүйелендіруді жүзеге асырады.

2-тарау. Тиісті жылға арналған мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесін қалыптастыру

12. Мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесін қалыптастыру стандарттарға, 2015 жылғы 28 қарашадағы №10-НҚ Республикалық бюджетің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің (бұдан әрі – Есеп комитеті) нормативтік қаулысымен және 2015 жылғы 27 қарашадағы № 590 Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің бірлескен бұйрығымен бекітілген Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдары қолданатын тәуекелдерді басқару жүйесіне бірыңғай қағидаттар мен тәсілдеріне (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 12502 болып тіркелген), Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2015 жылғы 30 қарашадағы № 597 бұйрығымен бекітілген Тиісті жылға арналған мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау объектілерінің тізбесін қалыптастыру және ішкі мемлекеттік аудит жүргізу кезінде қолданылатын тәуекелдерді басқарудың үлгілік жүйесіне (бұдан әрі – ТБҮЖ) (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 12490 болып тіркелген), 2015 жылғы 28 қарашадағы № 9-НҚ Есеп комитетінің нормативтік қаулысымен және 2015 жылғы 27 қарашадағы № 589 Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің бірлескен бұйрығымен бекітілген Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдарымен өзара іс-қимыл қағидаларына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 12577 болып тіркелген) сәйкес жүзеге асырылады.

13. Мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесін қалыптастыру мынадай қағидаттарға сәйкес жүйелі тәсілдерге негізделеді:

- 1) жиынтықтылық (алдыңғы кезеңнен аяқтау рәсімдеріне дейін тізбені қалыптастырудың барлық кезеңдерінің өзара байланысы мен келісімділігін қамтамасыз ету);
- 2) үздіксіздік;
- 3) объективтілік.

14. Мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесі мемлекеттік аудит объектісінің атауын, аудит типін, аудиторлық іс-шараның атауын, тексеру түрін, мемлекеттік аудитпен қамту кезеңін, аудит жүргізу мерзімдерін, мемлекеттік аудитпен қамтылатын бюджет қаражаты мен активтердің жоспарланатын көлемін, аудиторлық іс-шара жүргізу үшін жауапты тұлғаны қамтиды.

15. Заңның 18-бабының 9-тармағына сәйкес уәкілетті орган мен оның аумақтық бөлімшелері мемлекеттік аудит объектілерінің тізбелерін және мемлекеттік аудитпен қамтылатын бюджет қаражаты мен активтердің көлемдерін келіседі, сондай-ақ сыртқы мемлекеттік аудит органдарымен бірлескен, қатар тексеру жүргізу мәселелерін пысықтайды.

16. Заңның 18-бабының 2-тармағына сәйкес тиісті қаржы жылына мемлекеттік аудит объектілерінің тізбелерін уәкілетті органның және оның аумақтық бөлімшелерінің басшысы бекітеді.

Уәкілетті органның және оның аумақтық бөлімшелерінің мемлекеттік аудит объектілерінің тізбелері әзірленеді және жоспарланған жылдың алдындағы жылдың 10 желтоқсанына дейін бекітіледі және олар бекітілген күннен бастап күнтізбелік үш күн ішінде ішкі аудит қызметтеріне жіберіледі.

Уәкілетті органның және оның аумақтық бөлімшелерінің мемлекеттік аудит объектілерінің бекітілген тізбелері, сондай-ақ оларға өзгерістер олар бекітілген күннен бастап күнтізбелік бес күн ішінде

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2000 жылғы 14 наурыздағы № 390-16к қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасында құпиялылық режимін қамтамасыз ету жөніндегі нұсқаулыққа (бұдан әрі – Нұсқаулық) сәйкес құпиялық, қызметтік, коммерциялық немесе заңмен қорғалатын өзге құпиялық режимін есепке ала отырып, уәкілетті органның және оның аумақтық бөлімшелерінің интернет-ресурсында орналастырылады.

17. Уәкілетті орган және оның аумақтық бөлімшелері мемлекеттік аудит объектілерінің тізбелері бекітілген күннен бастап үш жұмыс күні ішінде оны Есеп комитетіне, тексеру комиссияларына, құқықтық статистика және арнайы есепке алу саласындағы уәкілетті органға жібереді.

18. Уәкілетті органның және оның аумақтық бөлімшелерінің мемлекеттік аудит объектілерінің тізбелеріне өзгерістер енгізу негіздерін растайтын құжаттар (материалдар) болған кезде, мемлекеттік аудит объектілерін алып тастау бөлігінде оларға өзгерістер енгізуге жол беріледі.

Белгілі бір аудиторлық іс-шараны мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесінен алып тастау қажет болған жағдайда аудиторлық іс-шараны жүргізуге жауапты тұлға уәкілетті органның және оның аумақтық бөлімшелерінің басшысына тиісті негіздемесімен қызметтік жазбаны енгізеді.

Қызметтік жазбаны қарау қорытындылары бойынша уәкілетті органның және оның аумақтық бөлімшелерінің басшысы мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесінен аудиторлық іс-шараны алып тастау туралы шешім қабылдайды.

19. Уәкілетті орган және оның аумақтық бөлімшелері мемлекеттік аудит объектілерінің бекітілген тізбесінің орындалуына тұрақты негізде мониторинг жүргізеді.

20. Уәкілетті орган және оның аумақтық бөлімшелері Есеп комитетінің және тексеру комиссияларының мемлекеттік аудит объектілері тізбелерінің өзгерістеріне тоқсан сайынғы негізде мониторинг жүргізеді.

21. Есепті кезеңнің қорытындылары бойынша уәкілетті орган және оның аумақтық бөлімшелерінің бірінші басшысына мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесін орындау туралы ақпарат беріледі.